

Sąd Najwyższy
Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
7-8/2020

BIULETYN
SĄDU NAJWYŻSZEGO
Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

REDAKCJA Eliza Maniewska

WSPÓŁPRACA Daniel Eryk Lach, Ewa Przedwojska, Agnieszka Zwolińska

SEKRETARZ REDAKCJI Izabela Twardowska- Mędrek tel. 22 530 83 54

WYDAWCA:

Sąd Najwyższy 00-951 Warszawa, Plac Krasińskich 2/4/6 www.sn.pl

Spis treści

I. ZAGADNIENIA PRAWNE DO ROZSTRZYGNIĘCIA

Subsydiarność skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia względem skargi nadzwyczajnej (III PZP 4/20).....4

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IZBY

Tezy bieżących orzeczeń (Ewa Przedwojska).....10

I. ZAGADNIENIA PRAWNE DO ROZSTRZYGNIĘCIA

Subsydiarność skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia względem skargi nadzwyczajnej (III PZP 4/20)

Pismem z dnia 7 lipca 2020 r. (P. Prez. 42/20), Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych złożył wniosek o rozstrzygnięcie w składzie 7 sędziów rozbieżności w wykładni prawa występującej w orzecznictwie Sądu Najwyższego, o treści:

"Czy strona wnosząca skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹ k.p.c.) ma obowiązek wykazać, że złożyła do uprawnionego organu wniosek o wniesienie skargi nadzwyczajnej i nie został on uwzględniony (art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.) oraz czy niewykazanie tej okoliczności powoduje odrzucenie skargi na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c.?"

Uzasadnienie

1. W dniu 3 kwietnia 2018 r. weszła w życie ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 825 ze zm.; dalej także jako ustawa o SN), która wprowadziła do systemu prawnego skargę nadzwyczajną jako kolejny nadzwyczajny środek zaskarżenia. W zamierzeniach projektodawcy skarga miała wypełnić lukę w systemie nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Podstawą skargi uczyniono nie tylko rażące naruszenie prawa, lecz także sprzeczność ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, a ponadto przewidziano dopuszczalność skargi od prawomocnych orzeczeń, których wcześniej nie zaskarżono. W związku z taką konstrukcją skargi nadzwyczajnej w orzecznictwie pojawiła się wątpliwość co do jej relacji ze skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku (orzeczenia). Celem tej drugiej skargi jest uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej. Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c. skarga jest dopuszczalna tylko wtedy, gdy zmiana lub uchycenie zaskarżonego orzeczenia w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Źródłem tego wymagania jest przyjęte przez ustawodawcę założenie, że odpowiedzialność Skarbu Państwa przewidziana w art. 77 Konstytucji RP i art. 417¹ § 2 k.c. może wchodzić w grę tylko wtedy, gdy strona poszkodowana uczyniła wszystko, aby nie dopuścić do powstania szkody (J. Gudowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, s. 469). Wobec wprowadzenia skargi nadzwyczajnej konieczne stało się określenie relacji między tymi środkami prawnymi. Kwestia ta jest przedmiotem rozbieżnych ocen w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

2. Pierwsze stanowisko (w paru jednak wariantach) ukształtowało się w orzecznictwie Izby Cywilnej Sądu Najwyższego. Przez kilka miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy o SN, Sąd Najwyższy rozpoznawał skargi o stwierdzenie niezgodności

z prawem prawomocnego orzeczenia, wniesione przed 3 kwietnia 2018 r., po czym pod koniec 2018 r. wystąpiły istotne rozbieżności w kwestii dopuszczalności takich skarg (postanowienie SN z 27 marca 2019 r., V CNP 57/17, LEX nr 2642426). Ostatecznie przeważało stanowisko wyrażone w postanowieniu z 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18 (OSNC 2018 nr 12, poz. 121), w którym Sąd Najwyższy przyjął, że po wejściu w życie ustawy o Sądzie Najwyższym, to jest od dnia 4 kwietnia 2018 r., strona wnosząca skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, wypełniając obowiązek przewidziany w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., musi także wykazać, że nie było i nie jest możliwe wniesienie skargi nadzwyczajnej. Realizując to wymaganie, strona powinna wykazać, że złożyła do uprawnionego organu wnioski o wniesienie skargi nadzwyczajnej i nie został on uwzględniony. Stanowisko to zostało następnie wzmocnione w postanowieniach Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2019 r. wydanych w sprawach o sygn. II CNP 1/18 (LEX nr 2621027), II CNP 2/18 (LEX nr 2634161), II CNP 8/18 (LEX nr 2611877), II CNP 14/18 (LEX nr 2621088), II CNP 15/18 (LEX nr 2604668), Począwszy od tych postanowień Sąd Najwyższy właściwie konsekwentnie przyjmuje pierwszeństwo skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przed skargą nadzwyczajną (zob. np. postanowienia SN z dnia 11 stycznia 2019 r., V CNP 44/17, LEX nr 2621119; z dnia 28 lutego 2019 r., V CNP 53/17, LEX nr 262791; z 11 czerwca 2019 r., I CNP 25/18, LEX nr 2684913; z 3 lipca 2019 r., IV CZ 46/19, LEX nr 2690927; odmienne stanowisko w odniesieniu do skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wniesionych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym wyrażono w wyroku SN z 17 maja 2019 r. IV CNP 10/18, LEX nr 2665306).

3. W uzasadnieniu przedstawionego stanowiska, Sąd Najwyższy wskazuje, że ze względu na konstrukcję prawną skargi nadzwyczajnej, której celem jest usunięcie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, a tym samym usunięcie źródła szkody, musi ona wyprzedzać dochodzenie ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej od Skarbu Państwa, co oznacza, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej może uczynić odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa bezprzedmiotową. Podkreśla się także, że państwo demokratyczne, o rozwiniętym pierwiastku obywatelskim, musi wymagać od członków wspólnoty dbania o swoje prawne interesy i korzystania z dostarczanych przez prawo środków, w tym środków zaskarżenia. W ocenie Sądu Najwyższego o subsydiarnym charakterze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w stosunku do skargi nadzwyczajnej przesądza nie tylko to, że jest ona dopuszczalna tylko wtedy, gdy zmiana lub uchylenie orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, podczas gdy druga skarga zmierza głównie do zmiany lub uchylenia orzeczenia, lecz również treść art. 89 § 4 i art. 115 § 2 ustawy o SN. Przepisy te przewidują - w określonych wypadkach - zaniechanie uchylenia lub zmiany orzeczenia przez Sąd Najwyższy rozpoznający skargą nadzwyczajną, mimo jego nieprawidłowości, i poprzestanie na stwierdzeniu wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa. W tych wypadkach skarga nadzwyczajna wypełnia funkcje zbieżne z funkcjami skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, gdyż otwiera drogą do realizacji odpowiedzialności odszkodowawczej

Skarbu Państwa, przy zachowaniu kwestionowanego orzeczenia w obrocie prawnym. Z tych przyczyn przyjmuje się, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia z dniem 3 kwietnia 2018 r. stała się środkiem subsydiarnym względem skargi nadzwyczajnej.

4. Omawiane stanowisko zakłada ponadto, że relacji skargi nadzwyczajnej względem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie zmienia to, że wyłączna legitymacja do wniesienia skargi nadzwyczajnej przysługuje podmiotom określonym w art. 89 § 2 ustawy o SN, a w odniesieniu do orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem 3 kwietnia 2018 r. - podmiotom określonym w art. 115 § 1 a ustawy o SN. W świetle tych przepisów strona nie może wnieść skargi nadzwyczajnej samodzielnie (trudno więc twierdzić, że środek ten "przysługuje stronie"), lecz może zwrócić się o jej wniesienie do legitymowanego podmiotu, który nie jest zobligowany do wniesienia skargi. W ocenie Sądu Najwyższego aktywność strony jest jednak nieodzowna, gdyż strona czyni w ten sposób zadość wymaganiu wykorzystania wszelkich dostępnych dla niej prawnych mechanizmów służących wzruszeniu prawomocnego orzeczenia (por. np. postanowienie SN z 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, LEX nr 2600799),

5. Przywołana linia orzecznicza dotyczy zarówno skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wnoszonych po 3 kwietnia 2018 r. Jak też skarg wniesionych przed wprowadzeniem skargi nadzwyczajnej do polskiego systemu prawnego. Różnica między tymi skargami sprowadza się do tego, że w wypadku skarg wniesionych przed dniem 3 kwietnia 2018 r. - przy ocenie spełnienia wymagania określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. - nie można wymagać od skarżącego, aby - wykazując, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe - wskazał również na niemożność skorzystania ze skargi nadzwyczajnej, gdyż ta została wprowadzona do systemu prawnego po wniesieniu przez niego skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (por. np. postanowienia SN z 10 stycznia 2019 r., II CNP 2/18, LEX nr 2634161). Przyjmuje się jednak, że niezależnie od daty wniesienia skargi, oceniając jej dopuszczalność, Sąd Najwyższy musi uwzględnić, że wprowadzenie skargi-nadzwyczajnej sprawiło, iż pojawiła się dodatkowa możliwość zmiany lub uchylecia wyroku objętego skargą. Zgodnie z art. 424⁸ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odrzuca bowiem skargą, jeżeli zmiana zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych była lub jest możliwa. Oznacza to, że po wprowadzeniu do systemu prawnego skargi nadzwyczajnej doszło do następczego zaistnienia okoliczności powodujących niedopuszczalność skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, które pozostają aktualne dopóty, dopóki skarżący nie wystąpi do uprawnionego organu z wnioskiem o wniesienie skargi nadzwyczajnej i nie zostanie on załatwiony negatywnie.'

6. W uzupełnieniu przedstawionych rozważań należy jednak dostrzec, że w ocenie niektórych składów orzekających w Izbie Cywilnej brak w ustawie o Sądzie Najwyższym regulacji intertemporalnej dotyczącej wpływu wprowadzenia do systemu prawnego skargi nadzwyczajnej na dopuszczalność skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wnoszonych przed dniem 3

kwietnia 2018 r., prowadzi do wniosków odmiennych niż w przedstawionej linii orzeczniczej. Odwołujących się do standardów konstytucyjnych, wynikających z zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, w wyroku z 17 maja 2019 r., IV CNP 10/18 (LEX nr 2665306), uznano za niedopuszczalną wykładnię przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym prowadzącą do jej retrospektywnego stosowania do skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wniesionych przed dniem wejścia w życie tej ustawy. W uzasadnieniu tego orzeczenia zwrócono uwagę, że na bezpośrednie działanie nowej ustawy można zdecydować się tylko w sytuacji, gdy za działaniem nowego prawa przemawia ważny interes publiczny, którego nie można wyważyć z interesami jednostki (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 10 grudnia 2007 r. P 43/07, OTK-A 2007 nr 11, poz. 155). Wykładnia norm dotyczących skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w sposób prowadzący do odrzucenia skarg wniesionych przed dniem wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym stanowi natomiast zaskoczenie dla adresatów norm, którzy złożyli skargi, i w sposób nieuzasadniony ingeruje w ich interesy w toku postępowania. W ten sposób tworzy się dla stron swoistą pułapkę, ponieważ zainteresowani nie mogą przeciwdziałać negatywnym skutkom zmiany prawa. Konieczność uwzględnienia konstytucyjnych praw skarżących skłania więc do uznania za niedopuszczalne retrospektywnego stosowania wykładni przepisów określających relację skargi nadzwyczajnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

7. W powyższym kontekście odnotowania wymaga postanowienie Sądu Najwyższego z 27. marca 2019 r., VCNP 57/17 (LEX nr 2642426), w którym stwierdzono, że przepisy o skardze nadzwyczajnej nie w pełni wkomponują się w system prawa procesowego cywilnego, co skutkuje niepewnością prawa. Chociaż skład orzekający zaaprobował kierunek interpretacyjny dominujący w orzecznictwie Izby Cywilnej Sądu Najwyższego, to w odniesieniu do skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wniesionych przed 3 kwietnia 2018 r. przyjął, że w razie upłynięcia terminu określonego w art. 424⁶ § 1 k.p.c., strona jest uprawniona do wniesienia powództwa przeciwko Skarbowi Państwa o odszkodowanie za szkodę poniesioną wskutek wydania niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia, o ile postępowanie ze skargi nadzwyczajnej nie zostało wszczęte, mimo wystąpienia z wnioskiem do podmiotu uprawnionego.

8. W związku z przedstawionymi rozważaniami, należy ponadto dostrzec, że w nowszym orzecznictwie pojawia się kwestia wykazania spełnienia wymagania określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. przez stronę, która zwróciła się do podmiotu uprawnionego o wniesienie skargi nadzwyczajnej, a udzielona przez ten podmiot odpowiedź nie pozwala na ocenę, czy skarga zostanie wniesiona. Konsekwencją przyjętej w orzecznictwie Izby Cywilnej Sądu Najwyższego wykładni przesłanek dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest bowiem założenie, że strona powinna zwrócić się do podmiotu uprawnionego do wniesienia skargi nadzwyczajnej, a dopiero negatywna ocena tego wniosku i wynikająca z niej obiektywna niemożność uchylecia lub zmiany

prawomocnego orzeczenia, otwiera drogę do żądania stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W sytuacji, w której wniosek nie został załatwiony negatywnie, nie można więc przyjąć, że wniesienie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest zgodne z wymaganiem określonym w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. W tych wypadkach może pojawić się wątpliwość, czy postępowanie ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie powinno ulec zawieszeniu do czasu skorzystania przez uprawniony podmiot z kompetencji do wniesienia skargi nadzwyczajnej. Niezależnie od zastrzeżeń, które przyjęcie takiej konstrukcji może budzić z przyczyn prakseologicznych, pogląd ten wydaje się trudny do przyjęcia ze względu na ograniczone podstawy zawieszenia postępowania (art. 398¹² w związku z art. 424¹² k.p.c.).

9. Problem relacji między skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia a skargą nadzwyczajną występuje także w orzecznictwie Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego. W praktyce orzeczniczej tej Izby skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wniesione zarówno po 3 kwietnia 2018 r., jak też przed tą datą, są rozpoznawane, zarówno na etapie tzw. przedsądu (por. np. postanowienia SN z 16 stycznia 2020 r. II BU 2/19 oraz z 16 stycznia 2020 n, II BP 1/19; niepublikowane), jak też merytorycznie (por. np. wyroki SN z 7 lutego 2019 r. I BP 9/17, LEX nr 2617347 oraz z 5 marca 2019 r., I BP 10/17, LEX nr 2632308). Jeżeli natomiast dochodzi do odrzucenia skargi, to z przyczyn innych niż niespełnienie wymagania określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. (zob. np. postanowienia SN z 3 grudnia 2019 r., I BP 2/19; z 5 grudnia 2019 r., II BU 1/19 oraz z 23 stycznia 2020 r. I BU 4/19, niepublikowane). W orzeczeniach tych kwestia subsydiarności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem względem skargi nadzwyczajnej nie jest rozważana. Brak więc w orzecznictwie Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyraźnych wypowiedzi dotyczącej analizowanej problematyki. Jednakże ze względu na daty wniesienia skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia i treść poszczególnych orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy, Izbę Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, można przyjąć, że w ocenie składów orzekających wprowadzenie do porządku prawnego skargi nadzwyczajnej nie wypłynęło na rozpoznawanie skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Skargi te są bowiem rozpoznawane tak jakby ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym nie wprowadzono nowego, nadzwyczajnego środka prawnego. O dokonywanej w orzeczeniach Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wykładni art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. oraz art. 424⁸ § 2 k.p.c. można więc wnioskować jedynie pośrednio. Wydaje się jednak, że przepisy te są interpretowane odmiennie niż w orzecznictwie Izbie Cywilnej, skoro w praktyce orzeczniczej Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych rozpoznaje się merytorycznie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

10. Omawiane zagadnienie zostało także podjęte w orzecznictwie Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego. Za pierwszeństwem skargi nadzwyczajnej przed skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem

prawomocnego orzeczenia wprost opowiedziano się w wyroku SN z 3 czerwca 2019 r., i NSNc 7/19. Sąd Najwyższy przyjął, że skarga nadzwyczajna ustępuje innym, zarówno zwyczajnym, jak i nadzwyczajnym środkom zaskarżenia. Ma pierwszeństwo tylko przed skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, która to - w przeciwieństwie do skargi kasacyjnej i skargi o wznowienie postępowania - nie służy do wzruszania prawomocnych orzeczeń. Pogląd ten zaaprobowano w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 22 października 2019 r., I NSNZP 2/19 (OSNKN 2020 nr 2, poz. 11). Odnosząc się do praktyki orzeczniczej Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, należy stwierdzić, że problem relacji między skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia a skargą nadzwyczajną jest w nich oceniany z perspektywy przesłanek dopuszczalności skargi nadzwyczajnej. Dokonuje się wykładni art. 89 § 1 ustawy o SN w kontekście oceny, czy orzeczenie może być uchylone lub zmienione w trybie Innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Rozpoznając skargę nadzwyczajną, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie orzeka na podstawie art. 424⁸ k.p.c. Odmienne kierunki wykładni tego przepisu, przyjęte w orzecznictwie Izby Cywilnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wpływają jednak na ocenę dopuszczalności skargi nadzwyczajnej, jeśli bowiem przyjmując zgodnie z poglądem dominującym w praktyce orzeczniczej Izby Cywilnej, że skarga nadzwyczajna ma pierwszeństwo przed skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, to skarga nadzwyczajna jest dopuszczalna, nawet jeżeli strona może jeszcze wnieść skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W razie uznania za prawidłową, odmienną wykładnię - *Implicite* przyjmowaną w orzecznictwie Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych - należałoby uznać, że skarga nadzwyczajna nie jest dopuszczalna w sytuacji, w której strona może jeszcze skorzystać ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Dostrzegając związek tych środków prawnych, trzeba więc stwierdzić, że rozbieżność w wykładni dotyczy art. 424⁸ § 2 k.p.c. oraz art. 424⁸ § 1 w związku z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., a nie przepisów o skardze nadzwyczajnej.

11. W uzupełnieniu przedstawionych rozważań wymaga odnotowania stanowisko wyrażone w nauce prawa: W doktrynie z aprobatą spotkał się pogląd, zgodnie z którym skarga nadzwyczajna ma pierwszeństwo przed skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Podkreśla się, że ustawodawca nie dostrzegł możliwości wykorzystania skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia dla celów, które chciał osiągnąć, wprowadzając skargę nadzwyczajną (T. Zembruski: *Wpływ wprowadzenia skargi nadzwyczajnej na skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia*, Przegląd Sądowy 2019 nr 2, s. 28). Rozwijając argumentację przedstawioną przez Sąd Najwyższy, doktryna podkreśla, że w ustawie o Sądzie Najwyższym nie zawarto żadnej regulacji intertemporalnej dotyczącej wpływu wprowadzenia skargi nadzwyczajnej na dopuszczalność skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wniesionych przed dniem 3 kwietnia 2018 r. (T. Ereciński, K. Weitz: *Skarga nadzwyczajna w sprawach cywilnych*, Przegląd Sądowy 2019 nr 2, s. 15). Pozwala to przyjąć, że ustawodawca nie ustalił

zasad mających służyć powiązaniu tego nowego środka prawnego z systemem środków funkcjonujących już wcześniej (T. Zembrzusi: *Wpływ wprowadzenie skargi nadzwyczajnej na skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia*, Przegląd Sądowy 2019 nr 2, s. 36).

12. W świetle przedstawionych rozważań należy stwierdzić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ujawniła się rozbieżność w wykładni art. 424⁸ § 2 k.p.c. oraz art. 424⁸ § 1 w związku z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. w kontekście subsydiarności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia oraz skargi nadzwyczajnej, uzasadniająca przedstawienie wniosku o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu w składzie siedmiu sędziów (art. 83 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym).

II. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA IZBY

Ewa Przedwojska

Sprawy z zakresu prawa pracy

Rozwiązanie stosunku pracy za wypowiedzeniem

Wyrok SN z dnia 12 marca 2018 r., II PK 197/18
Sędzia spraw. K. Staryk

W przypadku wypowiedzenia terminowej umowy o pracę, roszczenia zawarte w Kodeksie pracy (art. 50 § 3 i 4 k.p.) wyczerpują możliwości kontraktowej odpowiedzialności odszkodowawczej pracodawcy, co przemawia za wyłączeniem możliwości stosowania z mocy art. 300 k.p. przepisów Kodeksu cywilnego normujących odpowiedzialność za niewykonanie zobowiązań umownych (art. 471 i następane k.c.) dla uzupełniającego dochodzenia przez zwolnionego pracownika naprawienia dalszej szkody. Nie wyklucza to możliwości dochodzenia przez pracownika roszczeń z art. 415 k.c. w związku z art. 300 k.p.

Treść stosunku pracy

Wyrok SN z dnia 18 września 2018 r., I PK 142/18
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Praca polegająca na prowadzeniu punktu sprzedaży (jako „kierownik sklepu”) może być wykonywana w różnym reżimie prawnym – zarówno na podstawie umowy o pracę, jak i umowy cywilnoprawnej (umowy o świadczenie usług), także zawartej z osobą prowadzącą działalność gospodarczą (*business to business*).

2. Decydujące znaczenie w definicji stosunku pracy (art. 22 § 1 k.p.) ma dyspozycyjność pracownika i jego podporządkowanie kierownictwu pracodawcy – podporządkowanie to pozwala na odróżnienie stosunku pracy (np. umowy o pracę) od stosunku cywilnego (np. umowy o świadczenie usług, umowy zlecenia).

3. Obowiązek codziennego stawiania się do pracy (przebywania w miejscu pracy – np. w sklepie, w godzinach pracy – np. w godzinach otwarcia sklepu) oraz wykonywanie na bieżąco poleceń przełożonego, który codziennie kontroluje wykonanie jego poleceń osobiście albo telefonicznie, może świadczyć o wykonywaniu pracy w reżimie pracowniczego stosunku zobowiązaniowego mimo zawarcia umowy o świadczenie usług (umowy zlecenia).

4. Umowa zawarta jako umowa o świadczenie usług (umowa zlecenia) może się przekształcić w umowę o pracę przez sposób jej wykonywania (sposób realizowania wzajemnych obowiązków stron). Taka konwersja jest dopuszczalna w orzecznictwie i doktrynie.

Pracownik - pojęcie

Wyrok SN z dnia 1 lipca 2020 r., I PK 267/18

Sędzia spraw. K. Staryk

1. Pracownik, zgodnie z art. 2 i 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 16 grudnia 1996 r. dotyczącej delegowania pracowników w ramach świadczenia usług, nie może zostać uznany za delegowanego na terytorium państwa członkowskiego, jeżeli wykonywanie jego pracy nie ma wystarczającego związku z tym terytorium. Związek ten podlega indywidualnej ocenie, przy uwzględnieniu między innymi długoletności pracy wykonywanej na terytorium danego państwa, sposobu zakwaterowania, otrzymywania wynagrodzenia za pracę, stałości korzystania z usług socjalnych. Specyfika pracy kierowcy międzynarodowego i wynikający z niej brak stałego związku z terytorium innego państwa unijnego, aktualnie przemawia za stosowaniem przede wszystkim przepisów prawa pracy kraju, w którym kierowca podlegał ubezpieczeniom społecznym, miał stałe zakwaterowanie i centrum interesów życiowych.

2. Gdy stosunek pracy wykazuje powiązanie z obszarami przynajmniej dwóch państw będą obowiązywały ogólne reguły zawarte w art. 28 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. - Prawo prywatne międzynarodowe oraz art. 8 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) z dnia 17 czerwca 2008 r. nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I). Dyrektywa 96/71 stanowi *lex specialis* w relacji do rozporządzenia Rzym I. Nie można natomiast uznać, że dyrektywa określa *lex laborem* dla stosunku pracy, skoro mowa w niej tylko o niektórych normach czy przepisach znajdujących zastosowanie do stosunku pracy w przypadku delegacji pracownika.

Rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika

Wyrok SN z dnia 20 listopada 2019 r., I PK 164/18
Sędzia spraw. K. Gonera

Podstawą faktyczną rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika może być także takie zachowanie pracownika, które miało miejsce w trakcie wcześniejszego stosunku pracy łączącego te same strony i o którym pracodawca dowiedział się dopiero w czasie realizowania kolejnego stosunku pracy nawiązanego bezpośrednio po ustaniu poprzedniego. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, gdy ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych w poprzednim stosunku pracy (na poprzednim stanowisku) uniemożliwia dalsze zatrudnianie pracownika w obecnym stosunku pracy (na nowym stanowisku).

Wyrok SN z dnia 10 grudnia 2019 r., II PK 125/18
Sędzia spraw. Z. Myszka

Wywieranie agresywnej, wrogiej, niemoralnej i bezprawnej presji na współpracownika, który godził się na przywłaszczenie mienia (paliwa) pracodawcy, na uczestnictwo w tym nielegalnym procederze uzasadnia rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy opresora (art. 52 § 1 pkt. 1 k.p.).

Rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia bez winy pracownika

Wyrok SN z dnia 15 lipca 2020 r., II PK 233/18
Sędzia spraw. B. Bieniek

Niewłoczność zgłoszenia pracodawcy chęci ponownego zatrudnienia po wyczerpaniu świadczenia rehabilitacyjnego (art. 20 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 2020 r., poz. 870), należy mierzyć starannością działania byłego pracownika w czynnościach zmierzających do reaktywacji zatrudnienia, ocenianych w danych okolicznościach, jako zachowanie bez nieuzasadnionej zwłoki. Działania podjęte w celu uzyskania świadczenia z ubezpieczenia społecznego nie mają wpływu na ocenę czy uprawniony spełnił wymóg niezwłocznego zgłoszenia zamiaru powrotu do pracy.

Źródła prawa pracy

Wyrok SN z dnia 16 lipca 2020 r., I PK 23/19
Sędzia spraw. P. Prusinowski

Skoro celem ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (jednolity tekst: Dz. U. z 2020 r. poz. 123) jest zmniejszenie napięć między pracodawcą

a pracownikami w zakresie warunków pracy i płacy, to zrozumiałe staje się, że porozumienie zbiorowe, zawarte wprawdzie po zakończeniu procedury mediacyjnej z art. 7-9 tej ustawy (realizowanej w obliczu strajku), jednak stanowiące kontynuację rozmów nad pierwotnym konfliktem, a jednocześnie modyfikujące porozumienie zawarte na podstawie art. 9 ustawy, powinno zostać zakwalifikowane jako mające oparcie w ustawie w rozumieniu art. 9 § 1 k.p.

Wiek przedemerytalny

Wyrok SN z dnia 4 grudnia 2019 r., II PK 195/19
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Ochrona zatrudnienia ze względu na wiek przedemerytalny pracownika odwołanego ze stanowiska nie wymaga przedstawienia mu kilku ofert innej pracy, odpowiedniej dla jego kwalifikacji zawodowych ani nie zapewnia roszczenia o dalsze zatrudnienie na stanowisku kierowniczym z powołania. Punktem odniesienia w ocenie odpowiedniej pracy są kwalifikacje zawodowe pracownika, a nie stanowisko, z którego został odwołany. Proponowana praca może być „inną” pracą, czyli niekoniecznie taką samą.

Spółka prawa handlowego jako pracodawca

Postanowienie SN z dnia 5 marca 2018 r., I PZ 39/18
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Kodeks spółek handlowych pozwala na połączenie spółek kapitałowych przez przeniesienie całego majątku spółki (przejmowanej) na inną spółkę (przejmującą) za udziały lub akcje (łączenie się przez przejęcie – art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h.). W takiej sytuacji spółka przejmowana zostaje rozwiązana, bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego, w dniu wykreślenia jej z rejestru (art. 493 § 1 k.s.h.). Spółka przejmująca wstępuje z dniem przejęcia we wszystkie prawa i obowiązki spółki przejmowanej (art. 494 § 1 k.s.h.), stając się w ten sposób jej następcą prawnym, co jest przykładem sukcesji uniwersalnej.

2. Spółka przejmująca jako następcą prawny pod tytułem ogólnym wchodzi w uprawnienia strony w miejsce spółki przejętej w toczących się postępowaniach sądowych. Ogólnego następstwa prawnego nie można utożsamiać w takiej sytuacji z pojawieniem się w procesie zupełnie nowego podmiotu obok lub zamiast dotychczasowego (np. art. 194, 195 i 196 k.p.c.). Jest to wejście z mocy prawa (materialnego – art. 494 § 1 k.s.h. i procesowego – art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c.) w miejsce strony, która utraciła zdolność sądową, jej sukcesora, który przejmuje jej dotychczasową pozycję procesową.

Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych

Umowa o dzieło

Wyrok SN z dnia 4 marca 2020 r., I UK 389/18

Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Przeprowadzanie przez autora powtarzalnych prezentacji podróźniczych jako imprezy towarzyszącej targom, opartych na własnych doświadczeniach i przygotowanych wcześniej materiałach, nie stanowi realizacji umowy o dzieło (art. 627 k.c.) na rzecz organizatorów targów. Stanowi wykonanie zobowiązania polegającego na starannym działaniu, do którego stosuje się przepisy o zleceniu i w konsekwencji przepisy o podleganiu ubezpieczeniom społecznym z tego tytułu.

Pracownik młodociany

Wyrok SN z dnia 4 marca 2020 r., I UK 386/18

Sędzia spraw. Z. Myszka

Okresem składkowym, o którym mowa w art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej, jest każdy okres odpłatnego zatrudnienia młodocianego w szkole przyzakładowej na warunkach określonych w przepisach o zatrudnieniu młodocianych obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r., choćby rozmiar faktycznego zatrudnienia młodocianego był niższy niż połowa ówczesnie obowiązującego pełnego wymiaru czasu pracy (art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a tej ustawy).

Praca w szczególnych warunkach

Wyrok SN z dnia 18 grudnia 2019 r., I UK 315/18

Sędzia spraw. K. Gonera

O zaliczeniu okresu pracy ubezpieczonego przed dniem 1 stycznia 1999 r. do pracy w szczególnych warunkach powinien decydować rodzaj wykonywanej pracy (w szczególności rodzaj czynności i warunki ich wykonywania), a nie nazwa zajmowanego przez niego stanowiska. W tym celu konieczne może okazać się badanie zakresu obowiązków faktycznie wykonywanych przez ubezpieczonego, niezależnie od nazwy stanowisk pracy wynikających z tzw. angaży.

Zasiłek chorobowy

Wyrok SN z dnia 26 listopada 2019 r., I UK 269/18

Sędzia spraw. K. Gonera

Wystarczającym warunkiem otrzymania przez ubezpieczonego zasiłku chorobowego z powodu powstania czasowej niezdolności do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego (art. 7 ustawy zasiłkowej) jest pozostawanie przez pracownika w ubezpieczeniu chorobowym przez 30 dni (art. 4 ust. 1 ustawy zasiłkowej), a nie przez co najmniej 31 dni.

Zasiłek macierzyński

Wyrok SN z dnia 1 października 2019 r., I UK 41/18
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Obowiązkiem organu rentowego wynikającym z art. 8 i 9 k.p.a. jest pouczenie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność, że z chwilą objęcia jej obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowymi z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego jej dobrowolne ubezpieczenie chorobowe ustaje, a ponowne objęcie tym dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym w związku z prowadzoną pozarolniczą działalnością może nastąpić po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego, co wymaga jednak złożenia stosownego wniosku. Warunek pouczenia wynika z niedoskonałości obowiązującej regulacji i ma zapobiec przerwie (luce) w ubezpieczeniu chorobowym, niepożądaney wszak i będącej wbrew żywotnym interesom kobiet, które w okresie zasiłku macierzyńskiego stały się niezdolne do pracy w związku z kolejną ciążą. Brak takiego pouczenia przemawia za uwzględnieniem wniosku o wyrażenie zgody na opłacenie składki po terminie, co w przypadku trwałej niezdolności do pracy może być bezprzedmiotowe. Pozwala też utrzymać ubezpieczenie, gdy w okresie niezdolności do pracy po zasiłku macierzyńskim nie rozpoczyna się od nowa dotychczasowej działalności, tylko z reguły trwa się w zamiarze jej dalszego prowadzenia.

Ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą

Wyrok SN z dnia 22 października 2019 r., I UK 233/18
Sędzia spraw. M. Pacuda

Udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nabyte (objęte) przez jednego małżonka ze środków pochodzących z majątku wspólnego wchodzi co prawda w skład tego majątku, jednakże współnikiem spółki staje się tylko małżonek będący stroną czynności prowadzącej do nabycia (objęcia) udziałów (art. 183¹ k.s.h. oraz art. 31 § 1 k.r.o.).

Służba wojskowa - praca w szczególnych warunkach

Wyrok SN z dnia 22 sierpnia 2019 r., I UK 144/18
Sędzia spraw. Z. Myszka

Okres obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej odbytej po dniu 1 września 1979 r. podczas zatrudnienia w szczególnych warunkach podlega zaliczeniu do stażu pracy wymaganego do nabycia emerytury w niższym wieku emerytalnym z uwzględnieniem przepisów ustawy o powszechnym obowiązku obrony, które obowiązywały w okresie takiej służby, po której pracownik powrócił do wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, choćby utraciły moc lub nie obowiązywały akty wykonawcze potwierdzające przysługujące ubezpieczonemu ustawowe prawo podmiotowe.

Renta inwalidzka

Wyrok SN z dnia 6 sierpnia 2019 r., II UK 66/18
Sędzia spraw. M. Pacuda

Osoba z wykształceniem podstawowym, która w obecnym stanie zdrowia nie może wykonywać dotychczasowej pracy kierowcy, ale zachowała możliwość wykonywania lekkich prac fizycznych, nie jest osobą niezdolną do pracy całkowicie lub częściowo (art. 12 ust. 1, 2 i 3 w związku z art. 13 ust. 1 pkt 2 oraz art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53 ze zm.).

Emerytura – prawa nabyte

Wyrok SN z dnia 12 marca 2020 r., II UK 323/18
Sędzia spraw. K. Staryk

1. Co do zasady art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej odnosi się do ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r., natomiast art. 25 ust. 1 ustawy emerytalnej normuje stan prawny osób urodzonych po tej dacie;

2. Ubezpieczony urodzony przed dniem 1 stycznia 1949 r., mający ustalone prawo do emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, który powszechny wiek emerytalny osiągnął kilka lat przed dniem 21 kwietnia 2015 r., a wniosek o emeryturę z art. 27 ustawy emerytalnej złożył po tej dacie, nie może skutecznie domagać się obliczenia wysokości emerytury bez pomniejszenia jej podstawy w myśl art. 55a ust. 2 ustawy emerytalnej o całą kwotę otrzymanych wcześniej emerytur, a więc obejmujących też okres sprzed dnia 21 kwietnia 2015 r.

Renta rodzinna

Wyrok SN z dnia 6 lutego 2020 r., II UK 272/18
Sędzia spraw. M. Pacuda

W art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach o rentach z FUS chodzi o każdy rodzaj wyroku, który ustala prawo do alimentów i jest wykonalny w tym znaczeniu, że może być egzekwowany.

Postępowanie egzekucyjne

Wyrok SN z dnia 6 grudnia 2018 r., II UK 389/17
Sędzia spraw. Z. Korzeniowski

Wydanie decyzji na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przed formalnym zakończeniem postępowania egzekucyjnego nie jest kwalifikowaną wadą decyzji, gdy organ wykazuje, że mimo braku postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego egzekucja była faktycznie bezskuteczna. Wówczas późniejsze zakończenie postępowania egzekucyjnego postanowieniem o umorzeniu może potwierdzać istnienie wcześniejszego stanu bezskutecznej egzekucji, czyli przed wydaniem decyzji o odpowiedzialności na podstawie art. 116.

Emerytura pomostowa

Wyrok SN z dnia 11 lutego 2020 r., I UK 356/18
Sędzia spraw. H. Kiryło

Dopuszczalne jest łączenie pracy górniczej, o jakiej mowa w art. 11 ustawy o emeryturach pomostowych, z pracami w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wymienionymi w załącznikach nr 1 i 2 do tej ustawy, w ramach stażu uprawniającego do emerytury pomostowej z mocy art. 49 tego aktu.

Składki na ubezpieczenia społeczne - płatnik składek

Uchwała SN z dnia 11 grudnia 2019 r., III UZP 7/19
Sędzia spraw. P. Prusinowski

Organ rentowy może wybrać płatnika składek jako podmiot zobowiązany do zwrotu świadczenia pobranego nienależnie przez świadczeniobiorcę (art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 266 ze zm.).

Postępowanie z zakresu ubezpieczeń społecznych

Wyrok SN z dnia 28 listopada 2020 r., I UK 273/18
Sędzia spraw. B. Bieniek

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych udział w postępowaniu jedyne go wspólnika spółki kapitałowej eliminuje konieczność wszczęcia mechanizmu z art. 477¹¹ § 2 k.p.c. w odniesieniu do podmiotu od niego zależnego, zwłaszcza gdy z okoliczności sprawy wynika, że doszło do nadużycia formy spółki, której właściciel nie powołał organów do jej reprezentowania.

Ubezpieczenia społeczne rolników

Wyrok SN z dnia 12 grudnia 2019 r., I UK 314/18
Sędzia spraw. B. Gudowska

1. W art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 299) ustawodawca nie stawia dodatkowych warunków prawnych zaliczenia pracy w gospodarstwie rolnym do stażu ubezpieczenia rolniczego, jakie przewiduje dla pracy domownika.

2. Nabycie prawa do emerytury na podstawie art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) wyłącza stosowanie art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 299).

Ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą

Wyrok SN z dnia 17 lipca 2019 r., I UK 132/18
Sędzia spraw. K. Gonera

Głównym celem prowadzenia działalności gospodarczej nie jest uzyskanie tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym. Celem tym jest zarobek, czyli osiągnięcie przychodu pokrywającego w pełni koszty działalności, w tym koszty ubezpieczenia społecznego (związane z koniecznością opłacenia składek na ubezpieczenie), a ponadto dochodu wystarczającego na utrzymanie i rozwój przedsiębiorcy i jego przedsiębiorstwa. Dlatego organowi rentowemu nie można odmówić prawa do kontroli samego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym w sytuacji istotnej dysproporcji wynikającej z jednej strony z niskich przychodów i kwoty odprowadzanych składek (np. na ubezpieczenie chorobowe), z drugiej zaś znaczącej wysokości pobranych świadczeń.

To samo dotyczy sytuacji pobierania przez wiele miesięcy (z krótkimi przerwami) krótkoterminowych świadczeń z ubezpieczenia chorobowego (np. zasiłków

chorobowych) przy wątpliwościach organu rentowego co do rzeczywistego prowadzenia przez ubezpieczonego działalności gospodarczej.

Wcześniejsza emerytura - służba wojskowa

Wyrok SN z dnia 16 maja 2019 r., I UK 64/18
Sędzia spraw. K. Gonera

W orzecznictwie dopuszcza się zaliczenie czasu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia, od którego zależy nabycie uprawnień do emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach, zarówno wtedy, gdy ubezpieczony przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej i po zwolnieniu z tej służby pracował u tego samego pracodawcy w szczególnych warunkach, jak i wtedy, gdy pracował w szczególnych warunkach tylko bezpośrednio przed powołaniem do odbywania zasadniczej służby wojskowej lub tylko bezpośrednio po zwolnieniu z tej służby. Tym bardziej możliwe jest zaliczenie czasu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia, od którego zależy nabycie uprawnień do wcześniejszej emerytury, gdy ubezpieczony zarówno bezpośrednio przed powołaniem do tej służby jak i bezpośrednio po jej zakończeniu pracował w szczególnych warunkach, chociaż u różnych pracodawców i na różnych stanowiskach pracy.

Sprawy różne

Skarga kasacyjna - przedsąd

Wyrok SN z dnia 28 listopada 2018 r., I PK 175/18
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Skuteczną podstawę skargi kasacyjnej może stanowić jedynie naruszenie istotnych przepisów postępowania – trudno bowiem przyjąć, że naruszenie nieistotnego przepisu procesowego może mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Niewątpliwie istotnymi przepisami procesowymi są te, które regulują sposób prowadzenia postępowania dowodowego, dotyczą oceny dowodów i dokonywania ustaleń faktycznych. Skargi kasacyjnej nie można jednak oprzeć na podstawie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., co jednoznacznie wynika z art. 398³ § 3 k.p.c.

2. Naruszenie przepisów postępowania (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) powinno mieć wpływ na wynik sprawy. Wynik rozpoznania sprawy odnoszony jest do materialnoprawnej podstawy rozstrzygnięcia, czyli do przepisów prawa materialnego, które miały (powinny mieć) zastosowanie przy dokonywaniu oceny zasadności roszczeń powoda lub obrony pozwanego. Jeżeli skarga kasacyjna nie zarzuca obrazy jakiegokolwiek przepisu prawa materialnego stanowiącego podstawę wyrokowania sądu odwoławczego (a jednocześnie nie zachodzi nieważność postępowania przed sądem drugiej instancji), to w konsekwencji nie jest możliwa ocena, czy naruszenie

przepisów prawa procesowego wskazanych przez skarżącego w podstawie kasacyjnej mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

3. Jeżeli skarżący twierdzi, że sąd odwoławczy pominął część materiału dowodowego, pomijając tym samym okoliczności korzystne dla skarżącego i niekorzystne dla strony przeciwnej, to powinien nie tylko wyraźnie opisać w skardze kasacyjnej okoliczności (fakty) pominięte przez sąd odwoławczy, lecz także konkretne dowody, których pominięcie doprowadziło do istotnych luk w materiale dowodowym. Zaniechanie skarżącego w tym zakresie wyklucza jakąkolwiek kontrolę ze strony Sądu Najwyższego.

Wznowienie postępowania

Postanowienie SN z dnia 16 stycznia 2019 r., I UZ 47/18
Sędzia spraw. K. Gonera

Wykrycie faktów lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu (art. 403 § 2 k.p.c.), może stanowić podstawę wznowienia postępowania tylko wówczas, gdy istnieje związek przyczynowy między rozstrzygnięciem sporu a wykrytymi faktami lub środkami dowodowymi. Musi zatem chodzić o takie okoliczności faktyczne lub środki dowodowe, które w przypadku ich uwzględnienia w prawomocnie zakończonym postępowaniu mogłyby doprowadzić do innego rozstrzygnięcia sprawy, w szczególności dlatego, że poczynione wcześniej (w zakończonej sprawie) ustalenia faktyczne okazałyby się wadliwe lub mogłyby być dokonane dalsze ustalenia podważające dotychczasowy wynik sprawy.

Apelacja – koszty sądowe

Postanowienie SN z dnia 2 lipca 2019 r., I PZ 6/19
Sędzia spraw. K. Gonera

O rodzaju opłaty sądowej od apelacji w sprawach z zakresu prawa pracy (podstawowa – 30 zł, czy stosunkowa – 5 %) nie decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia, lecz wartość przedmiotu sporu (art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). Jeżeli wartość przedmiotu sporu przekracza 50.000 zł, od apelacji należy uiścić opłatę stosunkową (wynoszącą 5 % wartości przedmiotu zaskarżenia) także wtedy, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od 50.000 zł.

Wartość przedmiotu zaskarżenia

Postanowienie SN z dnia 13 marca 2020 r., II UZ 4/20
Sędzia spraw. B. Bieniek

Do obliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia nie ma zastosowania art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2020 r., poz. 226).

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

Postanowienie SN z dnia 5 marca 2020 r., I BP 10/17
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Pojęcie „orzeczenia niezgodnego z prawem”, o którym mowa w art. 417¹ § 2 k.c., interpretowane w powiązaniu z art. 424¹ § 1 k.p.c., nie obejmuje każdego orzeczenia obiektywnie sprzecznego z prawem, lecz tylko takie, którego niezgodność z prawem jest oczywista, rażąca i przybiera postać kwalifikowaną. Orzeczeniem niezgodnym z prawem jest orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane z wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa.

2. Podstawą skargi na bezprawność nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 424⁴ k.p.c.), co eliminuje z merytorycznego rozpoznania przez Sąd Najwyższy te skargi, w których prezentowane są przez skarżącego twierdzenia o odmiennym stanie faktycznym od ustalonego w zaskarżonym prawomocnym wyroku.

3. W oświadczeniu o wypowiedzeniu umowy o pracę pracodawca powinien wskazać przyjęte przez siebie kryteria doboru pracowników do zwolnienia. Brak wskazania tych kryteriów stanowi o wadzie oświadczenia pracodawcy o wypowiedzeniu. Jeżeli jednak pracownik znał kryteria zastosowane przez pracodawcę (np. brał udział w ich opracowaniu, a następnie w spotkaniu, podczas którego pracodawca przedstawił wyniki zastosowania tych kryteriów do każdego z pracowników oraz ostateczny rezultat wyboru do zwolnienia), to nie sposób mówić o oczywistym, rażącym i kwalifikowanym naruszeniu art. 30 § 4 i art. 45 § 1 k.p.

Skarga kasacyjna – dopuszczalność

Wyrok SN z dnia 20 listopada 2019 r., I UK 292/19
Sędzia spraw. K. Gonera

Na postanowienie sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji o odrzuceniu wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku po oddaleniu wniosku o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia nie przysługuje ani skarga kasacyjna (art. 398¹ § 1 k.p.c.), ani zażalenia (art. 394¹ § 1 i § 2 *in fine* k.p.c.).

Postanowienie SN z dnia 2 października 2018 r., I UZ 35/18
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Wniosek o ustanowienie przez sąd adwokata lub radcy prawnego dla strony zamierzającej wnieść skargę kasacyjną powinien być zgłoszony do właściwego sądu (art. 117 § 4 k.p.c.) przed upływem dwumiesięcznego terminu do wniesienia skargi kasacyjnej (art. 124 § 3 k.p.c. w związku z art. 398⁵ § 1 k.p.c.).

2. Przekroczenie przez stronę dwumiesięcznego terminu na złożenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu (art. 124 § 3 k.p.c.) stanowi podstawę do późniejszego odrzucenia skargi wniesionej przez pełnomocnika ustanowionego przez sąd jako wniesionej po upływie terminu (art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.). Wadliwe czynności sądu drugiej instancji – polegające na ustanowieniu dla strony pełnomocnika z urzędu mimo spóźnionego wniosku strony i doręczeniu mu odpisu wyroku z uzasadnieniem – nie mogą niweczyć negatywnych skutków naruszenia przez stronę art. 124 § 3 k.p.c. w związku z art. 398⁵ § 1 k.p.c.

Postanowienie SN z dnia 30 sierpnia 2018 r., I PZ 30/18
Sędzia spraw. K. Gonera

Dopuszczalna jest skarga kasacyjna w sprawie, która w konsekwencji przedmiotowej zmiany powództwa została wadliwie rozpoznana przez sąd drugiej instancji w postępowaniu uproszczonym (art. 398² § 1 w związku z art. 505¹ pkt 1, art. 505⁴ § 1 oraz art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c.).

Postępowanie cywilne - rozprawa

Wyrok SN z dnia 9 lipca 2020 r., III UK 7/19
Sędzia spraw. P. Prusinowski

Jeśli strona jest nieobecna na rozprawie, w trakcie której sąd pierwszej instancji oddała wniosek dowodowy i zamyka rozprawę, to przysługuje jej prawo do powoływania się w apelacji na uchybienie sądu bez konieczności wykazywania winy w zakresie nie zgłoszenia zastrzeżenia z art. 162 k.p.c. pod warunkiem, że w trybie art. 380 k.p.c. wniesie o rozpoznanie tego postanowienia przez sąd odwoławczy.

Skarga kasacyjna – wartość przedmiotu zaskarżenia

Postanowienie SN z dnia 19 grudnia 2018 r., I UZ 45/18
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Sprawa o ustalenie kapitału początkowego nie jest sprawą o przyznanie lub wstrzymanie emerytury (o świadczenie z ubezpieczenia społecznego lub zaopatrzenia emerytalnego) ani sprawą o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, nie została zatem wymieniona wśród spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, w

których skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398-2 § 1 zdanie drugie k.p.c.). W sprawie takiej strona skarżąca (wnosząca skargę kasacyjną) ma obowiązek oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, a skarga jest dopuszczalna, gdy wartość ta wynosi co najmniej 10.000 zł.

2. Wartość przedmiotu zaskarżenia w sprawie o ustalenie wysokości kapitału początkowego stanowi różnica między wysokością kapitału początkowego wskazywaną (postulowaną) przez wnioskodawcę (ubezpieczonego) a wysokością wyliczoną przez ZUS w decyzji objętej odwołaniem.

Postanowienie SN z dnia 4 lipca 2018 r., I PZ 22/18
Sędzia spraw. K. Gonera

1. W sprawie o zasądzenie odszkodowania za nieuzasadnione lub niezgodne z prawem wypowiedzenie umowy o pracę wartość przedmiotu sporu (i zaskarżenia) stanowi żądana przez powoda kwota pieniężna odpowiadająca wysokości odszkodowania (art. 19 § 1 k.p.c.), a nie suma wynagrodzenia za pracę za okres jednego roku (art. 23¹ k.p.c.).

2. Przepis art. 23¹ k.p.c. – w zakresie, w jakim reguluje sposób oznaczenia wartości przedmiotu sporu w sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy – ma zastosowanie tylko do roszczeń majątkowych niepieniężnych (o uznanie wypowiedzenia za bezskuteczne, o przywrócenie do pracy, o ustalenie istnienia stosunku pracy, o dopuszczenie do pracy, o nakazanie nawiązania stosunku pracy), nie ma natomiast zastosowania do żądania zasądzenia odszkodowania, ponieważ w tym przypadku wartość przedmiotu sporu wyznacza ściśle określona przez powoda kwota pieniężna (art. 19 § 1 k.p.c.).

Wyrok uzupełniający

Postanowienie SN z dnia 4 grudnia 2018 r., I UZ 43/18
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Wniosek o uzupełnienie wyroku można zgłosić wtedy, gdy sąd nie orzekł o całości żądania – na przykład orzekł tylko o jego części, nie wypowiadając się o pozostałej części ani negatywnie, ani pozytywnie – albo wtedy, gdy sąd orzekł tylko o niektórych roszczeniach dochodzonych przez stronę, pozostawiając jedno lub kilka innych bez rozstrzygnięcia.

2. Jeżeli przedmiotem zaskarżonej decyzji organu rentowego było podleganie ubezpieczonej obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, a ubezpieczona wniosła odwołanie od decyzji organu rentowego, zaskarżając tę decyzję w całości, to również w postępowaniu sądowym przed sądem ubezpieczeń społecznych przedmiotem rozpoznania było podleganie przez ubezpieczoną obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Pominięcie w

wyroku sądu rozstrzygnięcia (pozytywnego lub negatywnego) o podleganiu dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu stanowi podstawę do wystąpienia przez każdą (którąkolwiek) ze stron z wnioskiem o uzupełnienie wyroku (na podstawie art. 351 § 1 k.p.c.).

Zażalenie na wyrok

Postanowienie SN z dnia 4 grudnia 2018 r., I PZ 34/18
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Rozpoznając zażalenie na uchylenie przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.), Sąd Najwyższy ocenia jedynie spełnienie przesłanek z art. 386 § 2 i 4 k.p.c. (czy rzeczywiście doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, czy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, ewentualnie czy doszło do nieważności postępowania). Sąd Najwyższy nie bada w związku z tym zasadności zawartych w zażaleniu na wyrok sądu drugiej instancji zarzutów naruszenia innych przepisów prawa procesowego (np. art. 378, art. 381, art. 382 k.p.c.), gdyż to wykracza poza zakres jego kognicji w tej kategorii postępowania zażaleniowego.

2. W wyniku rozpoznania zażalenia na uchylenie przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.), Sąd Najwyższy nie może zmienić wyroku sądu drugiej instancji i orzec o zmianie wyroku sądu pierwszej instancji (czyli orzec tak, jakby rozpoznawał apelację). Sąd Najwyższy może jedynie oddalić zażalenie (gdy stwierdzi, że zostały spełnione przesłanki do wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego) albo uchylić zaskarżony wyrok sądu drugiej instancji (gdy stwierdzi, że przesłanki te istniały).

Postanowienie SN z dnia 2 października 2018 r., I UZ 29/18
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Uchylenie przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu uzasadnione jest wówczas, gdy decyzja tego organu nie zawiera rozstrzygnięcia co do istoty sprawy (art. 398 § 4 k.p.c. w związku z art. 477^{14a} k.p.c.).

2. Uchylenie zaskarżonego wyroku sądu pierwszej instancji i poprzedzającej go decyzji organu rentowego może uzasadniać m.in. nierozpoznanie przez organ rentowy wniosku o rentę rodzinną po zmarłym małżonku wnioskodawcy w pełnym zakresie (co do wszystkich możliwych przesłanek podstaw materialnoprawnych takiej renty) oraz wydanie decyzji odmownej mimo nieustalenia wszystkich istotnych elementów stanu faktycznego.

3. Pobieranie przez zmarłego małżonka wnioskodawcy renty wypadkowej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej (renty z tytułu wypadku przy pracy w związku z zatrudnieniem i ubezpieczeniem wypadkowym w tym państwie) może mieć znaczenie dla uprawnień wdowy lub wdowca do renty przysługującej na podstawie art. 17 ust. 7 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1376 ze zm.).

Termin procesowy i jego przywrócenie

Postanowienie SN z dnia 18 grudnia 2019 r., I UZ 19/19
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wniosek strony o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej nie podlega zaskarżeniu w drodze zażalenia do Sądu Najwyższego na podstawie art. 394¹ § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym przed 7 listopada 2019 r.). W ramach zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej (art. 394¹ § 1 k.p.c.) z powodu przekroczenia terminu do jej wniesienia strona może zgłosić wniosek o rozpoznanie przez Sąd Najwyższy także postanowienia oddalającego wniosek o przywrócenie terminu (art. 380 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c.).

2. Dwumiesięczny termin do wniesienia skargi kasacyjnej (art. 398⁵ § 1 k.p.c.) jest na tyle długi, że pozwala stronie – działającej dotychczas bez profesjonalnego pełnomocnika – zwrócić się o poradę prawną do prawnika (w tym adwokata lub radcy prawnego) czy ma sens wniesienie skargi kasacyjnej, ewentualnie o udzielenie informacji dotyczącej wysokości opłat w postępowaniu kasacyjnym w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych (informacji takiej powinien udzielić każdy sąd), wreszcie wystąpić z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Wahanie się strony co do celowości lub dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej nie jest argumentem przemawiającym za przywróceniem terminu do jej wniesienia.

Zwolnienie od kosztów sądowych

Postanowienie SN z dnia 19 grudnia 2018 r., I PZ 37/18
Sędzia spraw. K. Gonera

1. Postanowienie sądu drugiej instancji oddalające wniosek strony o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym nie podlega zaskarżeniu do Sądu Najwyższego, ponieważ nie kończy postępowania w sprawie (art. 394¹ § 2 k.p.c.), jednak na wniosek strony Sąd Najwyższy może, rozpoznając zażalenie na odrzucenie skargi kasacyjnej z powodu jej nieopłacenia należną opłatą sądową, rozpoznać także postanowienie oddalające wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, jeżeli oddalenie wniosku stanowiło przyczynę odrzucenia skargi (art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ i art. 380 k.p.c.).

2. Co do zasady strona wszczynająca proces sądowy powinna być świadoma konieczności wydatków z tym związanych i odpowiednio się do nich przygotować (np. przez poczynienie odpowiednich oszczędności). W konkretnej sytuacji ta ogólna teza może jednak nie mieć zastosowania – np. wówczas, gdy pracownik został zwolniony z pracy ze skutkiem natychmiastowym (bez zachowania okresu wypowiedzenia), pozew o przywrócenie do pracy lub odszkodowanie musiał wnieść w bardzo krótkim ustawowym terminie (art. 264 § 2 k.p.), początkowo nie nabył prawa do zasiłku dla bezrobotnych, a jego współmałżonek również utrzymywał się w tym czasie z zasiłków.